

Par LVM ilgtermiņa mežizstrādes līgumiem. Vēsture un situācija šobrīd.

Saruna ar J.Apsīti, Kurekss valdes locekli

Nozares uzņēmēji nav vienprātis par ilgtermiņa mežizstrādes līgumu likteni, kurus savulaik uz 50-100 gadiem noslēdza Valsts meža dienesta virsmežziņi. Kā zināms, tas notika, pirms a/s “Latvijas valsts meži” dibināšanas, kam vajadzēja šos līgumus pārņemt. Daļa uzņēmēju atbalsta šo līgumu turpināšanu, daļa – izbeigšanu.

Šo jau krietni sen noslēgto ilgtermiņa mežizstrādes līgumu stāsts ilgst daudzus gadus. Savulaik LVM vadība bija iecerējusi veikt šo līgumu transformāciju. Latvijas Kokmateriālu ražotāju un tirgotāju asociācijas biedriem nebija zināms, kāds būs attiecīgais mehānisms, kālab 2013. gadā kā asociācijas prezidents rakstīju vēstuli LVM, kurā asociācijas vārdā aicināju, lai iecerētās transformācijas rezultātā šādu līgumu turētāji saņem koksnes resursus – apaļkoksnes sortimentus – atbilstoši tam, kādi pieejami ar viņiem noslēgtajos līgumos ietvertajās platībās (nevis visu koksni saņem, piemēram, skuju koku zāģbaļķu veidā).

Rezultātā izveidojās situācija, kad šādu līgumu turētāji varēja “uz nākotnes rēķina”, diskontējot pēdējos 10-20 gadus, no vēl neizauguša meža nopirkt zāģbaļķus par šodienas cenām, kaut attiecīgajās platības tāda zāģbaļķu sortimenta vēl nav. Tā vērtējama savdabīga rozīņu izlasīšana no pīrāga. Būtībā, lai šo līgumu turētāji saņemtu attiecīgos zāģbaļķus, pārējiem (kuriem šādu līgumu nebija) – nācās samierināties ar mazāku šī sortimenta baļķu apjomu. Par patieso situāciju daudziem kokrūpniekiem nebija nojausmas; tāda sāka veidoties, kad, šķiet, nejauši atklātībā nonāca LVM un tās kapitāldaļu turētājam Zemkopības ministrijai adresēts Konkurences padomes ziņojums, kurā bija norādes uz 10 gadu laikā veiktajām piegādēm par apmēram 200 miljoniem eiro. Lielākā saņēmēja īpatsvars bija 14% no šajos līgumos veiktajām koksnes piegādēm, turklāt šis uzņēmums piedalījās arī apaļkoksnes iepirkumu izsolēs, ko

rīkoja LVM. Diemžēl, bet 2018. gadā tā laika LVM vadība šo līgumu darbības termiņu pagarināja līdz 2023. gadam, bet 2022. gadā pamanījās pagarināt vēl uz trim gadiem – tātad līdz 2026. gada 31. decembrim. Nozares uzņēmēju asociācijas aicināja gan Zemkopības ministriju, gan LVM šādu līgumu darbību nepagarināt. Esam iesnieguši priekšlikumu šo līgumu izbeigšanai jau no 2026. gada, jo tas kropļo konkurenci. Ir uzņēmumi, kuri cīņā par šādu līgumu darbības nekavējošu izbeigšanu izmanto metodes, kādas nav nozares interesēs, jo šai cīņā ar dubļiem tiek aplieta faktiski visa nozare, kas rada iespēju mest aizdomu ēnu uz visu nozari, ne atsevišķiem tās spēlētājiem. Tieši tāpēc no šāda veida, satura un formas aktivitātēm norobežojos un tādas nevaru atbalstīt. Jāpiemin, ka situācija radikāli mainītos, ja, piemēram, 2021. gadā skujoku zāģbaļķu apjoms, kurš tika novirzīts ilgtermiņa mežizstrādes līgumu turētājiem, nonāktu apaļkoksnes sortimentu izsolē. Kāpēc? Kokrūpniekiem nebūtu tādas spriedzes, kāda bija tolaik, arī nosolīto cenu līmenis, visticamāk, nebūtu tāds, kāds bija. Tā kā ir Konkurences padomes atzinums, īpašniekam – valstij, piemēram, ar Ministru kabineta rīkojumu ir tiesības izbeigt attiecīgo līgumu tālāku darbību. Ja šādu “vēsturisko” ilgtermiņa mežizstrādes līgumu darbības izbeigšana joprojām kaut kādu iemeslu dēļ netiek veikta, tie jānodod attiecīgajiem līgumu turētājiem tajā vēsturiskajā tiesību un saistību apmērā, ko tie paredzēja – meža kopšanu, atjaunošanu, mežizstrādi, meža infrastruktūras uzturēšanu. Jāņem vērā, ka LVM šos līgumus savulaik transformēja par tādiem, kur uzņēmumam ir tiesības saņemt attiecīgu daudzumu koksnes, tai pašā laikā konkrēto uzņēmumu atbrīvojot no pienākumiem, piemēram, attiecīgo meža platību kopšanas, mežizstrādes, meža atjaunošanas, meža infrastruktūras uzturēšanas un atjaunošanas. Saprotais, ka jebkādas pārmaiņas ilgtermiņa mežizstrādes līgumturētājiem prasīs līdzšinējā biznesa modeļa maiņu.

Vēl ir jautājums, vai tiesības saņemt attiecīgā sortimenta apaļkoksnes resursus no LVM ir arī tiem, kuriem vēl nemaz nav attiecīgo jaudu vai ražotnes?

Jāsāk ar to, vai uzņēmējiem patiešām bija doma un vēlme izveidot attiecīgās pārstrādes jaudas. Protams, var pētīt gan attiecīgās produkcijas potenciālo noieta tirgu, meklēt sadarbības partnerus ieceres (rūpnīcas) izveidei, apzināt tehnoloģisko iekārtu piegādātājus utt., kam

seko saimnieciskais aprēķins, kas, ņemot vērā ļoti mainīgos un nestabilos ekonomiskos un ģeopolitiskos apstākļos, var arī mainīties. Vienlaikus LVM apaļkoksnes piegādes programmās varēja startēt un startēja uzņēmumi (uzņēmēji), kuri vēl tikai pētīja attiecīgā sortimenta pārstrādes jaudu izveidi. Publiskajā telpā jau izskanējis, ka kopumā ne LVM, ne valsts neko nezaudēja, jo naudu saņēma, bet... tam īsti nevaru piekrist, jo nozare zaudēja, tā nebija godīga konkurence cīņā par pieeju pie valsts mežos iegūstamajiem koksnes resursiem. Var izrēķināt, cik katrs nozares uzņēmums no šādas situācijas ir zaudējis un secināt, ka īpašā statusā esošajām kompānijām bija priekšrocības, kādu nebija citiem...